

DANIELA-LUMINIȚA IVANOVICI

DIALOGURI CU TRECUTUL

STUDII DE ISTORIE, RELIGIE ȘI MITOLOGIE

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

DIALOGURI CU TRECUTUL

STUDII DE ISTORIE, RELIGIE ȘI MITOLOGIE

Referenți științifici: Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Vasile Leb
Pr. Prof. Univ. Dr. Gabriel Gârdan

ISBN 978-606-37-2230-1

© 2024. Autorul volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Tehnoredactare: Arhid. Dan-Grigore Văscu

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hașdeu nr. 51, 400371, Cluj-Napoca, România
Tel./Fax: (+40) – 264 – 597. 401
e-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

DANIELA-LUMINIȚA IVANOVICI

DIALOGURI CU TRECUTUL

STUDII DE ISTORIE, RELIGIE ȘI MITOLOGIE

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2024

CUPRINS

Introducere.....	7
MITURI, CREDINȚE ȘI SIMBOLURI	
Paradisul terestru și raiul ceresc în mitologia românească	11
1. Analiză terminologică	11
2. Fărtații și paradisul terestru	13
2. Raiul din „al nouălea cer” în gândirea populară.....	19
Concluzii	22
Credința în existența „ochiului rău” în spațiul românesc – o analiză istorică și teologică.....	23
1. „Ochiul rău” – analiză terminologică și istorică	24
2. „Ochiul rău” în spațiul satului românesc	30
3. Viziunea creștină asupra „ochiului rău”	34
Concluzii	39
„Nimic în exces” - oracolul ca agent al coeziunii sociale și religioase în Grecia antică.....	41
1. Simbolismul, organizarea și funcțiile spațiului sacru.....	42
2. Funcțiile de mediere ale oracolelor	47
3. Oracolele morților – mediatoare între morți și vii	59
Concluzii	64
Imaginar și ideologie în construirea caracterului monoteist al religiei dacilor.....	67
Delimitări conceptuale.....	68
Metodologie.....	73
„Constelațiile” mitului monoteismului dac	77
Concluzii	95
Zalmoxis și practicile de dobândire a nemuririi potrivit textului lui Herodot	97
Concluzii	118

Simbolismul peșterii în Tracia și Grecia antică	121
1. Între Kosmos și Hades – peștera în lumea greacă.....	122
2. Daimoni și nemuire-peștera în imaginarul trac	127
Concluzii	132

Zburătorul în mitologia populară românească	
-origini și simbolism.....	135
1. Delimitări terminologice.....	135
2. Zburătorul în tradiția populară	138
3. Tehnici de „izgonire” a Zburătorului.....	142
Concluzii	147

FEMEIA ÎN BIZANȚ. EDUCAȚIE, CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE

Aspecte sociale reflectate în versurile gnomice ale sfintei Casia Romana	151
1. Informații biografice	154
2. Creația imnografică.....	159
3. Teme în versurile gnomice.....	162
Concluzii	172

Izvoare istorice bizantine privind activitatea culturală a femeilor din perioada Paleologilor.....	175
Tipuri de surse. Cronici bizantine	176
Documente oficiale. Scrisori. Inscriptii	189
Concluzii	203

Participarea părinților și a rudelor la educația copiilor în Bizanț	205
Imaginea copilului ideal. Principiile educației bizantine	207
Părinți versus rude - γένοϋ-ul și implicarea în creșterea și educa- rea copiilor.....	214

Participarea femeilor la cercurile literare (θέατρα) bizantine în timpul dinastiei Comnen	223
--	-----

INTRODUCERE

Volumul de față s-a născut din dragostea pentru două domenii academice, Istoria Religiilor și Bizantinologie. Primul m-a captivat încă din copilărie, când citeam fascinată mituri din spațiul grec, egiptean și nordic. Introducerea în istoria lumii bizantine a avut loc mai târziu, în perioada studiilor universitare, când am cercetat, în cadrul lucrărilor de licență, masterat și doctorat, teme ca: diaconatul feminin, educația femeilor și aportul lor cultural sau perspectiva societății bizantine asupra eunucilor și a conceptului de „masculin”/„feminin”. Date fiind aceste două preocupări, volumul de față cuprinde studii (publicate anterior sau care apar doar aici) din cele două domenii amintite, fiind structurat în două secțiuni .

Partea I, **Mituri, credințe și simboluri**, reunește studii pe care le-am publicat în perioada 2017-2020 și care reflectă preocuparea personală pentru miturile Greciei, Traciei și Daciei antice. Am abordat teme precum rolul oracolului în polisurile grecești, simbolismul peșterii în credințele triburilor tracice din sudul Dunării sau imaginea lui Zalmoxis în sursele antice și în propaganda comunistă. De asemenea, m-am aplecat și asupra mitologiei populare românești, unde am analizat originea credinței în deochi („ochiul rău”), mitul Zbrătorului și reprezentările Raiului.

Partea a II-a, **Femeia în Bizanț. Educație, cultură și spiritualitate**, cuprinde publicații care s-au născut în urma cercetărilor realizate pentru teza de doctorat, care a avut titlul

„Rolul cultural al femeii în perioada dinastiei Paleolog”. De aceea, am analizat principalele surse bizantine, hagiografice și cronici, pentru a oferi o imagine mai completă a societății și a rolului femeii. De asemenea, am realizat studii despre versurile gnomice ale sfintei Casia, singura femeie imnograf din lumea bizantină, am vorbit despre cum se realiza educația copiilor în familia bizantină și am analizat modalitățile de participare ale femeilor la viața intelectuală bizantină.

Studiile din volum utilizează o abordare interdisciplinară, combinând istoria, religia, mitologia, antropologia și alte domenii pentru a oferi o analiză complexă a temelor abordate. Ele se adresează atât publicului larg, cât și specialiștilor din domeniile istorie, teologie și istoria religiilor. Ele reprezintă doar o deschidere spre două lumi extrem de bogate și fascinante, mitologia și cultura bizantină.

ISBN: 978-606-37-2230-1